

Het verhaal van Hengelo

Beginpunt:
Bureau Hengelo
Beursstraat 32.

Eindpunt:
St. Lambertusbasiliek
Enschedeesestraat 4

Welkom in Hengelo!

Hengelo, ooit een rustiek boerendorp, is bekend geworden als metaalstad én sinds kort door Jeffrey Spalburg. Deze zanger en cabaretier scoorde in 2013 een hit met het nummer Hengelo-o-o, waarin hij een ode brengt aan de stad waar hij zijn jeugd doorbracht. Maar over Hengelo is veel meer te vertellen. Hengelo heeft historie. Hengelo heeft een eigen verhaal. Een boeiend verhaal dat zelfs bij de eigen inwoners niet eens zo bekend is. Wij leiden u graag door deze gastvrije Twentse stad en vertellen u over haar indrukwekkende opmars. Horeca onderweg: - Historie en hip eten gaan prima samen! Twentse Bierbrouwerij en Proeflokaal, gevestigd in een voormalige metaalfabriek. - Lunchen op een bekroond terras: Tuindorphotel 't Lansink - Genieten in het groene hart van Hengelo: Paviljoen De Ontmoeting in het Prins Bernhardplantsoen - Tijd voor terras? Keus genoeg op en rond het Burgemeester Jansenplein, midden in de stad. De meeste foto's die getoond worden, zijn afkomstig van het Historisch Museum Hengelo. U vindt dit museum op de Beekstraat 51 (open: di t/m vr 13-17 uur en za/zo 14-17 uur).

Hengelo in WOII

Omdat Hengelo een belangrijk spoorwegknooppunt was, is het tijdens WOII vaak gebombardeerd door de geallieerden. In totaal zelfs 42 keer! Zo probeerden ze de Duitse bevoorrading van oorlogsmaterieel per trein te saboteren. Maar ook de vele fabrieken waren het doelwit. Na de laatste bombardementen in oktober '44 lag het grootste gedeelte van de Hengelose binnenstad in puin. Direct na de oorlog is men begonnen met de wederopbouw.

Start:

- (1) Bij Bureau Hengelo naar rechts en 1^e straat **R.A.**; B.P. Hofstedestraat volgen langs het Marktplein met 'De Badgasten; het veelbesproken kunstwerk van Marjolein Manders.
- (2) Aan het eind van het Marktplein **RA**; Brinkstraat
- (3) Bij het kruispunt Enschedesestraat – Burgemeester Jansenplein (terrassen) **LA** tot aan het Stadhuisplein.

Stadhuis Hengelo

Ooit in Florence of Siena geweest? Dan komt deze toren van het stadhuis u vast bekend voor. De Toscaanse torens hebben architect Berghoef ongetwijfeld geïnspireerd. Dit stadhuis verrees toen in het hart van de oude, gebombardeerde dorpskern en laat zien dat de wederopbouw groots is aangepakt. Het is een typisch voorbeeld van de Delftse school, aangevuld met Italiaanse en Scandinavische invloeden. Achter de vijf grote vensters liggen de burgerzaal en de raadzaal. Ook het college van B&W zetelt op deze tweede verdieping. Een belangrijke bestuurlijke etage dus, die als het ware gedragen wordt door de zuilengalerij.

Symboliek

Naast het meest rechtse venster is het gemeentewapen uitgevoerd in een natuurstenen reliëf. De golvende band staat voor de diverse beken die door Hengelo stromen. De bijenkorf is het symbool voor de nijverheid en de korenschoof representeert de agrarische bedrijvigheid op het platteland. Het wapen werd al in 1870 verleend door de minister van justitie. Op de toren staat een windwijzer die de levensgang van de mens uitbeeldt: moeder met kind op de arm (geboorte), kind met bal (jeugd), grijsaard met stok (ouderdom) en magere Hein (de dood). De toren bevat een carillon met 59 klokken en is één van de grootste van Nederland.

(4) Aan het eind van de Langestraat (Stadhuis toren) passeert u aan de linkerkant **het Lambooyhuis**

Ze valt nu een beetje in het niet, naast en tegenover de drie verdiepingen tellende panden. Maar aandoenlijk is zij wel, deze 19e-eeuwse stadsboerderij. Het voorste gedeelte bestond uit het woongedeelte, met daarachter de deel met de stallen. Deze boerderij is vernoemd naar de kunstschilder Henri Lambooy (1885 – 1974) die bijna vijftig jaar op dit adres heeft gewoond. Lambooy kreeg teken- en schilderles van de Twentse kunstenaar Johan Marinus Tibbe en schilderde onder meer Twentse landschappen aan de hand van zelfgemaakte foto's. Ook ontwierp hij glas-in-loodramen. Tegenwoordig is in het Lambooyhuis een kunstsociëteit gevestigd..

(5) De Deldenerstraat schuin naar rechts oversteken en **LA** het '**Bevrijderslaantje**' in.

Dit Bevrijderslaantje is de toegang tot de moderne wijk Thiemsland, gebouwd op een voormalige fabriekslocatie. Tijdens WOII wordt Hengelo, net als de rest van Nederland,

bezet door de Duitsers. Tot grote vreugde van de bevolking rollen op 3 april 1945 de geallieerde tanks binnen. Op het glazen kunstwerk aan deze laan staat: 'In commemoration of our liberators' (ter herdenking aan onze bevrijders). Diverse straatnamen in de wijk verwijzen naar legereenheden van onze bevrijders

(6) Na ca. 200 meter **RA** het wandelpad vóór de waterpartij volgen met aan de linkerkant de contouren van Huys Hengelo. Op de glasplaque is te zien hoe Huys Hengelo en bijbehorende Kapel er vroeger uitzagen!

Historische plek

Het is nieuwbouw wat de klok slaat, toch is dit echt de plek waar eeuwen geleden Hengelo is ontstaan. Tot het midden van de jaren '90 stonden er fabriekshallen van de HEEMAF: de Hengelosche Electriche en Mechanische Apparaten Fabriek. Na de sloop van dat complex legden archeologen de contouren bloot van het oude Huys Hengelo. Deze contouren zijn door kunstenaar Jeroen Hoogstraten verwerkt in zijn creatie Watereiland. Op dit natuurstenen reliëf wordt water gepompt. Wanneer het waterpeil weer zakt, komen achtereenvolgens de buitenmuren, de binnenmuren, de vloeren en daarmee de ligging van Huijs Hengelo te voorschijn. Het symboliseert de gelaagdheid van de geschiedenis

Huys Hengelo

Het Huijs is het historische middelpunt van Hengelo. Al in de 13e eeuw is er bewoning op deze locatie. Drie eeuwen later staat er een versterkt huis met een grote graanzolder erop. Een spieker wordt zoiets genoemd, een verbastering van het Latijnse woord 'spicarium' dat graanopslag betekent. Soms werd zo'n spieker voorzien van een herenkamer, zodat de landheer af en toe een oogje in het zeil kon houden. Langzaamaan groeide het dan uit tot een groter huis. Of, zoals hier, tot een heus 'buiten' met een gracht, poort en eigen kapel!

Van Huys tot Havezate

Begin 16e eeuw neemt Frederik van Twickelo zijn intrek in het Huys. Onder zijn bewind verrijst er rond 1530 een havezate op het eiland; een versterkt huis of boerenhoeve met een bijbehorend landgoed en boerderijen. Een havezate had specifieke rechten, zoals het innen van belastingen en het recht op een zetel in het regionale bestuur. Vanaf dat moment vestigen zich steeds meer mensen in de omgeving die aan het Huys en het landgoed verbonden zijn. Het gehucht Hengelo maakt een eerste groeispurt en staat vanaf dat moment echt op de kaart!

(7) Aan het eind van de waterpartij **RA** om het Heemaf- gebouw en **LA** de Bornsestraat op.

(Noot: Aan de overkant de beroemdste ijsbereider van Nederland: Van der Poel, diverse keren bekroond met de 1^e plaats!)

(8) Na ca. 250 meter aan de linkerkant de Begraafplaats, de moeite waard om te bezoeken.

Kapel en begraafplaats

Al sinds de 14e eeuw stond er een klein kerkgebouw. Frederik van Twickelo liet dat herbouwen. Als de kapel in 1545 gereed is, sterft Frederik en wordt hij begraven in de kapel. Rondom de kerk ontstaat vervolgens een begraafplaats die nu bekend staat als de Oude

Algemene Begraafplaats en één van de oudste van Nederland is. De kerk is inmiddels verdwenen, maar de funderingsresten zijn nog steeds zichtbaar tussen de graven.

(9) De wandeling op de Bornsestraat vervolgen

(10) na ca. 100 meter **LA** het voetpad in (Dorset),

(11) bij de T-splitsing **LA** en met de bocht mee naar rechts

(12) **LA** via het Bevrijderslaantje na 100 meter rechts het voetpad volgen: het Heemafstraatje met aangrenzend de stuw.

Beken van Hengelo

Hengelo dijt in de 16e eeuw dus uit rondom Huys Hengelo. Maar de aanwezigheid van bewoning op deze locatie is verre van toevallig. Het is namelijk een strategische positie voor de bouw van nederzettingen en andere menselijke activiteiten. Verscheidene (water)wegen vloeien hier samen: de Berflo-, Driener- en Elsbeek en de Deldener- en Enschedesestraat. Vooral de Berflobeek zal een belangrijke rol spelen, wanneer de textielindustrie in Hengelo zijn intrede doet.

Textielververij

In 1854 verwerft de Oldenzaalse ondernemer C.T. Stork een industrieterrein aan de Berflobeek en begint er een textielververij. Veel boeren vulden toen hun inkomen aan door thuis te weven. Niet lang na het verrijzen van de ververij bouwt Stork een stoomweverij; het begin van de Hengelose textielindustrie. Hier in de beek ziet u een stuw. Deze kleine waterkering kwam tijdens de sloop van de weverij tevoorschijn. Hij moest vroeger voorkomen dat de enorme grachten van Huys Hengelo droog kwamen te staan.

De rol van de beek

De beek heeft ook een rol gespeeld bij het productieproces van de bontweverij en -ververij. De industriëlen gebruikten de Berflobeek niet alleen voor de watertoevoer voor de productie, maar deponeerden hierin ook hun afval. Niet voor niets werd hij toen 'de stinkbeek' genoemd! Het water was goor en veranderde dagelijks van kleur door het verfafval. Maar ook de bewoners loosden er van alles: van blikken, dozen en fietswielen tot stoelen. Het water was soms nauwelijks te zien...

(13) De weg vervolgen tot aan de Deldenerstraat.

(14) **LA** en na ca. 50 meter aan de linkerkant de **Waterstaatskerk**

De Hengelose bevolking groeit en het kerkje bij Huys Hengelo takelt af. Er moet een groter godshuis komen. Juist op dat moment volgt er een Koninklijk Besluit: om een einde te maken aan de conflicten tussen katholieken en hervormden over het bezit van kerken worden er onder controle van het ministerie van Waterstaat vele nieuwe kerken gebouwd. Zo ontstaat de naam 'Waterstaatskerk'. Deze is gebouwd in 1839 en heeft een neoclassicistische stijl. Bijzonder is de entree; die bevindt zich in de zijgevel en niet aan de voorkant in de zuilengalerij.

(15) De straat oversteken, de **Pastoriestraat** in.

Oude, smalle straatjes, dorpsboerderijen en vakwerkhuizen. De Pastoriestraat en de parallel gelegen Langestraat geven je dat typische dorpsgevoel. Ze behoren dan ook tot het oudste gedeelte van Hengelo.

Aan het begin van de Pastoriestraat, op nr. 53, staat het 17e-eeuwse Thomassonhuis. Genoemd naar een aannemer die zich hier in 1917 vestigde. Van origine is het een boerderij, daarna heeft het nog dienst gedaan als thuisweverij, boekdrukkerij en houtdraaierij. Ooit woonden er zelfs vijf gezinnen, elk met een eigen ingang. In de rechter zijgevel zijn nog resten te zien van het oorspronkelijke gebintwerk.

Café 't Neutje

Op nr.14 staat het oudste nog bestaande pandje van Hengelo: café 't Neutje. Dit karakteristieke pand is zo'n vier eeuwen geleden gebouwd en fungeert al die tijd als kroeg. Let vooral eens op de zijgevel, die onder andere bestaat uit leem, mest en stro. De voorgevel heeft een 'gespleten persoonlijkheid': hij is deels bepleisterd en deels gemetseld.

(16) Op de kruising met de Willemstraat **RA** .

(17) Bij de volgende kruising (de Marskant) recht oversteken en de Willemstraat vervolgen.

(18) na 100 meter gaat de Willemstraat over in de Emmaweg.

(19) Deze straat volgen tot aan de kruising Prinses Beatrixstraat

(20) **RA** richting Vondelstraat . Bij de splitsing de '**Open Boekerij**'

Hier staat de eerste 'open boekerij' van Nederland. Het idee voor zo'n 'free library' speciaal voor arbeiders komt van de textiel- en later metaalondernemer Charles Theodoor Stork. Ideeën hiervoor had hij opgedaan tijdens een studiereis naar Glasgow. De opvoeding en ontwikkeling van de arbeiders was iets dat Stork zeer na aan het hart lag. Jaren later doneert zijn zoon Coenraad Frederik Stork een bedrag van 50.000 gulden om een openbare bibliotheek op te richten, zodat iedereen in Hengelo er gebruik van kan maken. Tot 1986 vond de openbare bibliotheek hier aan de Vondelstraat haar onderkomen, nu is het in gebruik als kerkgebouw. De huidige bibliotheek van Hengelo is overigens in 2012 uitgeroepen tot de beste van Nederland.

(21) Links langs "de Boekerij" de Vondelstraat volgen, aan het eind **LA** de Tuindorpstraat in.

(22) Ca 100 meter na de spoortunnel, aan de linkerkant de voormalige fabriek van Hazemeijer met o.a. De Twentse Bierbrouwerij en Proeflokaal.

Hazemeijer Hengelo

Ruim 100 jaar geleden startte Floris Hazemeijer hier een onderneming in het ontwikkelen en produceren van schakelmateriaal voor laagspanning. Hij begon klein, maar al snel groeide het uit tot een goedlopend bedrijf. Er werden grote fabriekshallen gebouwd en de werkgelegenheid nam toe. In de jaren '60 gaat het bedrijf samenwerken met o.a. HEEMAF

en verandert de naam in Holec. In 2000 worden de drie Hazemeijer-vestigingen in Hengelo samengebracht en verhuist het naar het bedrijventerrein Westermaat. Dit industrieel erfgoed kreeg een herbestemming en werd prachtig gerenoveerd. Nu biedt het onderdak aan uiteenlopende creatieve industrieën en worden er diverse bijeenkomsten en evenementen georganiseerd.

Twentse Bierbrouwerij en Proeflokaal

Creatief, gevarieerd én mooie producten. Heerlijk lunchen of loungen in een inspirerende en historische omgeving. Uniek! En een paradijs voor bierdrinkers, want de naastgelegen brouwerij is slechts met een glazenwand gescheiden.

Hengelo groeit.....

Vanwege de voortschrijdende industrialisatie groeit de Hengelose bevolking in de tweede helft van de 19e eeuw zeer snel. Het inwonertal stijgt van zo'n 3.500 naar ruim 20.000! Maar het welvaartsniveau ligt laag en er heerst woningnood. De afmetingen en hygiëne van veel woningen laten op dat moment te wensen over. De vraag naar betaalbare woningen is groot...

(23) De Tuindorpstraat vervolgen, na de spoortunnel links aanhouden. Aan de rechterkant staat een fleurig kunstwerk: 'Het afgedwaalde schaap' van Nanon Morsink

(24) Bij de Oelerweg de straat oversteken de Lansinkweg in.

Er ontstaat een tuindorp.....

Tuindorp 't Lansink is één van de mooiste tuindorpen van Nederland. Dit sfeervolle stukje Hengelo is te danken aan de textiel- en later metaalfabrikant C.T. Stork. Hij stichtte in 1867 de '**Hengelosche Bouwvereniging**' en gaf daarmee de aanzet tot het denken over goede arbeiderswoningen. Hij vond namelijk dat zijn verantwoordelijkheid verder ging dan alleen ondernemen. Het waren zijn zoons uiteindelijk die het plan in 1910 ten uitvoer brachten. Inspiratie vonden zij in Engeland. Het werd een wijk met verschillende woningtypen, duur én goedkoop, grote tuinen en openbare parkjes. Arbeiders, bazen, ingenieurs en klerken woonden kriskras door elkaar!

Op loopafstand

Het kapitaal voor de wijk werd bijeengebracht door de firma's Stork, Dijkers & Co en de Nederlandse Katoen Spinnerij. De Amsterdamse architect Karel Muller maakte het ontwerp. Na de aankoop van de grond waarop boerderij 'Het Lansink' lag, kon vrijwel aansluitend aan de fabrieksterreinen met de bouw worden begonnen. Sinds 2003 is 't Lansink een beschermd stads- en dorpsgezicht.

Vernieuwend

Bij de bouw van de huizen werd met een aantal tradities gebroken. Was het destijds de gewoonte in het benedenhuis een slaapvertrek te hebben, nu werden alle slaapkamers op de bovenverdieping gesitueerd. Ook werd, met opzet, de keuken kleiner gehouden dan gebruikelijk. Het doel? Gezinnen leefden niet langer in de 'woonkeuken', maar in de

woonkamer. En alle huizen kregen een closet met waterspoeling en werden aangesloten op de riolering. In grotere woningen werd zelfs een badkamer gebouwd. In de kleinere woningen werd een bad geplaatst in de keuken, onder het aanrecht. Het blad kon dan worden opgeklapt tegen het raam zodat er geen inkijk was!

(25) Na ca. 200 mtr aan de linkerkant *Tuindorphotel & Restaurant 't Lansink*

Als sociaal middelpunt van de wijk liet Stork in 1916 een theehuis bouwen. Een paar jaar later kreeg het een extra verdieping, zodat het een goed onderkomen bood aan buitenlandse gasten die zijn bedrijf bezochten. Het Lansink is nu een sfeervol hotel met een culinair restaurant. Een grand hotel van klein formaat, zeggen ze zelf. Een gastvrij adres dus, en dat al bijna een eeuw lang!

Kleuterschool

De voormalige kleuterschool met gymzaal is tegen het huidige Tuindorphotel 't Lansink aan gebouwd. Boven de ingang stond oorspronkelijk 'Bewaarschool'. Dit verklaart waarom de eerste zes letters iets anders van kleur zijn. De school is inmiddels opgeheven en het pand maakt nu deel uit van het hotel.

(26) Op het C.T. Storkplein (met het monument van C.T. Stork) **LA** de C.T. Storkstraat in.

(27) Aan het eind **RA** de Julianalaan in die overgaat in de Lansinkesweg. Deze straat volgen tot aan de **Brandweerkazerne**

(28) Vóór de Brandweerkazerne **RA**.

Brandweer

Het is een markant gebouw: de witgepleisterde toren van de Hengelose brandweerkazerne waarin nu brandslangen te drogen hangen. Hij is in 1917 gebouwd als watertoren voor de firma Stork. De toren leverde water aan een sprinkler installatie die branden moest blussen in de hier gevestigde modelmakerij en de naastgelegen gieterij (nu ROC). Het water wordt nu gebruikt als bluswater en voor de toiletspoeling van het ROC van Twente.

(29) Vervolg de route tussen de **Brandweerkazerne en het ROC-gebouw.**

ROC van Twente

Dit is het ROC van Twente; een school voor middelbaar onderwijs en volwasseneneducatie. Het hart van dit moderne gebouw wordt gevormd door een ruim 100 jaar oude gieterijhal van de fa. Stork. De prachtige, oude elementen zijn zoveel mogelijk intact gehouden. Tot 1902 werd het gietwerk uitgevoerd binnen verschillende bedrijfsruimten van de machinefabriek. Bij de opening van deze centrale gieterij zei directeur Dirk Willem Stork: '...Het leven in deze frissche, goed verlichte nieuwe gieterij is aangenamer dan in een bedompte ruimte.' De gieterij is tot en met het einde van de jaren '70 in bedrijf geweest. Nieuwsgierig? Loop dan gerust even naar binnen (geopend tijdens schooltijden)

Glashelder

Stork zei het al: bij de constructie van de gieterij in 1902 is veel glas verwerkt. Bij de bouw van het ROC van Twente vindt dat oorspronkelijke idee navolging. De voorgevel is één groot vlak van glas. Verschillende elementen herinneren aan de oorspronkelijke functie van de hal. De overkapping boven de entree steunt bijvoorbeeld op nieuwe gietijzeren kolommen. Eén van de meest opvallende elementen in het complex is de 'Jonas': een enorme vergaderruimte op stelten in het hart van de oude gieterij. Deze zaal 'zweeft' in de ruimte en de wanden zijn afgezet met koperen schubben.

(30) Na het ROC gebouw **RA** tot aan de T-splitsing, Willem de Clerqstraat

(31) **LA** en doorlopen tot de volgende T-splitsing, Industriestraat ,

(32) De Industriestraat oversteken naar het **Techniekmuseum** met links **het Ketelhuis** en rechts **de koeltorens**..

Techniekmuseum 't HEIM

Verboden af te blijven! Leuker kan een museummotto niet zijn. Ontdek zelf hoe een telefooncentrale werkt of start eens een dieselmotor op. In deze voormalige school wordt de industriële ontwikkeling in Twente van de afgelopen 175 jaar in beeld gebracht. Van textiel, elektrotechniek, machine- en werktuigbouwkunde en procestechiek tot radar. De school werd in 1917 ontworpen door de architect Karel Muller, ook wel 'vader van de Twentse landhuizen' genoemd. De sociale ondernemer Stork liet hier zijn eigen personeel opleiden, onafhankelijk van de overheid.

Ketelhuis en koeltorens

Links naast de voormalige school staat het ketelhuis met zijn bakstenen schoorsteenpijp, stammend uit ongeveer 1918. In zo'n ketelhuis wekte men door middel van verbranding stoom op, die op haar beurt gebruikt werd bij het aandrijven van de stoommachines. Achter de school staan twee betonnen koeltorens van de Stork-Krachtcentrale (te bereiken via een gangetje rechts langs het museum). Dit zijn de laatste nog bestaande koeltorens in de regio. De oorspronkelijke houten koeltorens werden in 1902 gebouwd en zijn in 1952 vernieuwd.

(33) De route vervolgen via de Industriestraat langs de fabriekspanden richting station tot aan het Industrieplein en de Europatunnel.(zie routekaart)

Industrieplein

Aan de andere kant van de Europatunnel prijkt de 4750 kilo zware beeldengroep „Opbouw” van de Enschedese kunstenaar Martin Stolk. Het stelt twee gebeeldhouwde bouwvakkers voor die een zware balk optillen. Het beeld is in 1961 geplaatst. De tunnel met de opvallende kolommenzuilen is zelf ook zo'n product van de wederopbouw.

(34) Vóór de tunnel rechtsaf langs de Siemens fabriek richting rotonde

(35) Aan de overkant (rechts) het **Verenigingsgebouw** en aan de linkerkant **Poppodium Metropool**.

Verenigingsgebouw

Ineens staat daar, tussen de ultramoderne nieuwbouw en historische fabriekspanden, een romantisch aandoend pand. Het is het Vereenigingsgebouw, opgericht in 1893 in opdracht van C.T. Stork. Een cadeautje voor zijn personeel, want zijn bedrijf bestond 25 jaar! Sociale binding was namelijk ook iets wat Stork erg belangrijk vond. En om dat te stimuleren werden er verschillende verenigingen opgericht. Zo vonden een muziek- en gymnastiekvereniging, mannenkoor, bibliotheek, bewaarschool én een gaarkeuken hier onderdak.

Metropool – Poppodium

Ook dit is Hengelo: vernieuwend, modern én cultureel. Dit bijzondere gebouw, dat 's avonds op z'n mooist is, is in 2009 geopend en werd prompt genomineerd voor het BNA (Bond van Nederlandse Architecten) Gebouw van het Jaar 2010. "Een eigenzinnig en geraffineerd ontwerp: Twee betonnen dozen met een schil eromheen, het concept is eenvoudig, het resultaat indrukwekkend...", zo luidde het juryrapport. Het Metropool kent drie zalen; variërend van een kleine 100 m2 tot een zaal die ruimte biedt aan 800 bezoekers.

Voormalige MTS

Naast het moderne Metropoolgebouw staat nog een mooi voorbeeld van de wederopbouw. De markante voorkant van de voormalige MTS is ternauwernood aan de slopershamer ontsnapt en wordt nu omgebouwd tot WTC gebouw. Opvallend zijn de kunstwerken van Berend Hendriks aan de zijkant van het gebouw.

(36) De route vervolgen onder door de hal van het station tot op het Stationsplein

Stationsplein

In de 2e helft van de 19e eeuw komt de verbinding met het Duitse spoorweginet tot stand. Iets dat industriële ondernemers motiveerde om zich juist in Hengelo te vestigen. In die periode stond er nog een eenvoudig station. Daarna kwam er een fraai stationsgebouw, dat in 1944 helaas voor een groot gedeelte werd verwoest door bommen uit geallieerde bommenwerpers. Gelukkig blijft de indrukwekkende perronoverkapping wel overeind. Tijdens de Wederopbouw, in 1951, wordt het huidige pand met het opvallende, overstekende dak gebouwd. Het plein wordt begrensd door enkele panden van de Delftse School; een belangrijke stroming in de architectuur tijdens de Wederopbouw.

(37) RA langs het busstation de weg vervolgen

(38) Aan het eind van het busstation schuin naar rechts de straat oversteken

(39) Na ca. 50 meter aan de linkerkant het Prins Bernhardplantsoen betreden langs de rozentuin .

(40) Langs **Paviljoen de Ontmoeting** het wandelpad volgen tot aan de Enschedesestraat.

Midden in het groen van het Prins Bernhardplantsoen ligt een heerlijk terras. Neem plaats en geniet van de vogels die vrolijk fluiten vanuit de monumentale bomen.

Ooit was dit plantsoen een enorme tuin die hoorde bij de villa van de textielabrikant De Monchy. In 1910 kocht de gemeente het stuk grond omdat er behoefte was aan ruimte voor muziekvoorstellingen. Het plein bij het toenmalige stadhuis was daarvoor te klein geworden. Dit paviljoen is in 1930 gebouwd als theehuis, daarna heeft het ook nog dienst gedaan als volière en tentoonstellingsruimte. Open: wo t/m zo vanaf 10.00 uur.

(41) Bij de Enschedesestraat **LA** richting centrum.

Groot verschil

Hier, op de Enschedesestraat, is het contrast tussen de verschillende panden groot. Op nr. 70 staat bijvoorbeeld nog een opvallende Jugendstil villa, gebouwd rond 1900, met de bijzondere naam Drachenfels. Waarschijnlijk vernoemd naar een voormalige Duitse burcht, die op een dode vulkaan

(de drakenrots) stond. Het toont de welvaart van Hengelo in die periode. Op de plaats van het park – het Bataafse kamp - stond de villa van fabriekseigenaar Stork die tijdens de oorlog werd verwoest. Op de nrs. 47 (De Kaemer) en 45 (de Rotterdamschebank), staan typische wederopbouwpannen.

Wederopbouw-architectuur

De toegepaste architectuur van deze gebouwen grijpt veelal terug op de traditionele vormtaal van de Delftse School, maar ook moderne opvattingen zijn zichtbaar. Voor een goed beeld van de kwaliteit van deze panden moet naar boven gekeken worden. De gemeente is, samen met de eigenaren van de panden, de onderpuien aan het herstellen. De wederopbouw van na de oorlog is van grote betekenis voor de geschiedenis van Hengelo. Het stadsbeeld heeft toen een ware metamorfose ondergaan en zo is Hengelo getransformeerd van dorp naar stad.

Typische wederopbouw

Na WOII moest de stad opnieuw opgebouwd worden. Hengelo diende als één van de eerste steden in Nederland het plan in. Er was natuurlijk te weinig geld, maar dat wilde men niet laten zien. Dit resulteerde in grote, relatief strakke en functionele gebouwen met typische wederopbouw-elementen. Hengelo wordt nu gezien als een goed voorbeeld van een wederopbouwstad. Het naoorlogse stadshart wordt gevormd door nieuwe straten en ruime pleinen. In die nieuwe stedenbouwkundige opzet zijn ruim 200 typische wederopbouwpannen gebouwd.

(42) Bij de Nieuwstraat **LA**.

Hoek Enschedesestraat – Nieuwstraat

Let eens op het pand dat op de hoek van de Nieuwstraat staat (nr. 2). Dit is weer zo'n typisch voorbeeld van de wederopbouw: onder een functionele winkel, boven appartementen met rijk versierde gevels. Dit soort panden zie je nog steeds veel in de binnenstad van Hengelo.

(43) In de Nieuwstraat de 1^e weg rechts (Telgen) deze komt uit op **de Markt**

De Markt

Bij een Markt denk je al gauw aan een historisch plein met pittoreske gevels. Dit alles ontbreekt in Hengelo vanwege de bombardementen door de geallieerden in oktober '44. Statige panden en dorpsboerderijen; ze zijn grotendeels verwoest! Eén grote ravage was het: in totaal werden maar liefst 485 panden vernietigd, 373 zwaar beschadigd en ruim 3000 licht beschadigd. Direct na de oorlog werd gestart met het Wederopbouwplan. Er moest structuur komen in de rommelige bebouwing van het snel groeiende Hengelo. Er kwam een nieuw stratenplan en de Markt kreeg een nieuwe locatie én ruimte voor de jaarlijkse taptoe.

Hengelo en de Taptoe

Veel militaire regimenten hadden na de oorlog een eigen muziekkorps. Regelmatig bonden zij de strijd met elkaar aan tijdens een taptoe: wie kan het mooiste spelen en tegelijkertijd het beste paraderen. Tijdens de wederopbouw bood Hengelo de jaarlijkse taptoe ruimte op het marktplein. De vakken op het oorspronkelijke plein waren daarbij handige afbakeningen. Maar de muziekkorpsen verdwenen en zo ook de taptoe... Nu zit Hengelo met een te groot plein, maar wel één met een verhaal.

(44) De Markt schuin oversteken en **RA** de Beekstraat in. Na ca. 30 meter aan de rechterkant het Museum Hengelo

Museum Hengelo

Dit museum over de geschiedenis van Hengelo is gevestigd in een meer dan 100 jaar oude patriciërswooning. Oorspronkelijk was het een winkelwoonhuis dat in 1881 werd verbouwd tot herenhuis. De ongetrouwde Elisabeth van Benthem woonde hier tot haar overlijden. Het was haar uitdrukkelijke wens dat dit huis, waar ze als kind opgroeide, voor Hengelo behouden zou blijven.

In 1974 kocht de stichting Oald Hengel met steun van de gemeente Hengelo het pand en startte er een oudheidkamer. Open di t/m vr: 13.00-17.00 uur, za/zo: 14.00-17.00 uur.

(45) Terug naar de Markt, links aanhouden tot aan de kruising met de horeca terrassen w.o. **de Twee Wezen**

Dit is het historische hart van Hengelo! Het huidige Burgemeester Jansenplein was vroeger namelijk de Markt. De Hengelose zussen Catherina en Caroline, in de volksmond "de twee wezen" genoemd, erfden hier rond 1800 het etablissement van hun ouders. Nadat Catherine trouwde met een rijke zakenman, groeide dat uit tot één van de belangrijkste herbergen van Hengelo. De postkoets kreeg er een halteplaats, er werden vergaderingen gehouden en notariële aktes werden gepasseerd.

Historische ontmoeting

In dit pand vindt in 1832 voor Twente een belangrijke, geheime ontmoeting plaats. De Engelse textieltechnicus Thomas Ainsworth treft hier dan Willem de Clercq, directeur van de Nederlandsche Handelsmaatschappij. België, waar de belangrijkste textielproducten werden gemaakt, had zich net afgescheiden van Nederland. Er werd gezocht naar een streek waar een nieuwe textielindustrie gesticht kon worden. Twente kwam daarvoor in aanmerking,

omdat er veel huiswevers en fabrikanten actief waren. Ainsworth, die het geheim van de Engelse snelspoel had meegenomen, zei tegen De Clercq: 'Geef mij een snelspoel en een jongen en ik zal u in korte tijd calicots (linnenachtige stof) leveren zoveel u wilt.' Dankzij deze Engelsman bloeide de Twentse textielnijverheid op!

(46)# Op de kruising **LA** en na ca 30 mtr het plein vóór het Stadhuis met het plan Lange Wemen.

Hengelo en de toekomst

Hengelo staat niet stil. Het plein voor het stadhuis gaat heringericht worden - plan `Lange Wemen`. Op de foto's ziet u hoe het moet gaan worden.

(47)Terug naar de kruising, de straat oversteken en aan de linkerkant

De Sint Lambertus Basiliek

Een eretitel is het: basiliek. Slechts 25 Rooms-katholieke kerkgebouwen in Nederland mogen deze benaming, die alleen door de paus kan worden toegekend, gebruiken. De kerk is gewijd aan de heilige Lambertus van Maastricht; beschermheilige van de textielarbeiders. Hij is gebouwd aan het eind van de 19e eeuw toen Hengelo, vanwege het succes van de textiel- en metaalindustrie, een explosieve groei doormaakte. Als door een wonder heeft deze kerk het zware bombardement van 1944 overleefd. De kerk werd wel getroffen, maar de bom ging gelukkig niet af!

Einde wandelroute. Hopelijk heeft u met plezier iets opgestoken van een stukje historie van Hengelo.

Het verhaal van Hengelo

